

2. Кліш І. С., Ковальчук В. В., Табак Н. В. Оздоровча фізична культура як одна з умов здорового способу життя студентів: метод. рекомендації. Луцьк, 2022. 56 с.

3. Олексієнко Я. І., Гунько П. М. Теорія, види та технології оздоровчо-рекреаційної рухової діяльності : навч.-метод. посіб. Черкаси: ЧНУ імені Б. Хмельницького, 2018. 260 с.

4. Організація та методика спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи: навч.-метод. посіб. / укл. А. В. Гакман. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2018. 216 с.

5. Пангелова Н. С., Круцевич Т. Ю., Данилко В. М. Теоретико-методичні основи оздоровчої фізичної культури: навч. посіб. Переяслав Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М., 2017. 505 с.

6. Пристинська Т. М., Лакомов С. В. Оздоровча фізична культура як чинник соціалізації дітей та учнівської молоді. *Педагогіка й сучасні аспекти фізичного виховання*: збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної конференції (13-14 травня 2020 року) / за заг. ред. Ю. О. Долінного. Краматорськ: ДДМА, 2020. С.167–174.

7. Семидоцька Ж. Д., Чернякова І. О., Авдєєва О. В. Сучасний світ і здоров'я людини: шлях у майбутнє: навч. посіб. для здобувачів вищих медичних закладів освіти. Харків: ХНМУ, 2023. 68 с.

8. Соціалізація дітей і підлітків засобами освітньо-виховної оздоровчої роботи: навч.-метод. посіб. за ред. С. О. Омельченко, В. М. Пристинського. Слов'янськ: ДДПУ, 2014. 208 с.

9. Язловецька О. В. Організація спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи: навч.-метод. посіб. Кропивницький: ФОП Піскова М. А., 2025. 264 с.

REFERENCES

1. Akimova, M. P. (2020). Problemy rozvytku ozdorovchikh vydiv fizychnoi kultury v Ukraini [Problems of development of health-improving types of physical culture in Ukraine] Molod ta olimpiiskyi rukh: zbirnyk tez dopovidei XIII Mizhnarodnoi konferentsii molodykh vchenykh, 16 travnia 2020 roku. Kyiv. S. 44–45. [in Ukrainian]

2. Klish, I. S., Kovalchuk, V. V., Tabak, N. V. (2022). Ozdorovcha fizychna kultura yak odna z umov zdorovoho sposobu zhyttia studentiv: metodychni rekomendatsii [Health-improving physical culture as one of the conditions of a healthy lifestyle of students: methodological recommendations]. Lutsk. 56 s. [in Ukrainian]

3. Oleksiienko, Ya. I., Hunko, P. M. (2018). Teoriia, vydy ta tekhnologii ozdorovcho-rekreatsiinoi rukhovoi diialnosti: navchalno-metodychnyi posibnyk [Theory, types and technologies of health-recreational motor activity]. Cherkasy: ChNU imeni B. Khmelnytskoho. 260 s. [in Ukrainian]

4. Hakman, A. V. (Ed.). (2018). Orhanizatsiia ta metodyka sportyvno-masovoi ta fizkulturno-ozdorovchoi roboty: navchalno-metodychnyi posibnyk [Organization and methods of sports-mass and physical culture and health work]. Chernivtsi: Chernivetskyi natsionalnyi universytet. 216 s. [in Ukrainian]

5. Panhelova, N. Ye., Krutsevych, T. Yu., Danylko, V. M. (2017). Teoretyko-metodychni osnovy ozdorovchoi fizychnoi kultury: navchalnyi posibnyk [Theoretical and methodological foundations of health-improving physical culture]. Pereiaslav-Khmelnytskyi: FOP Dombrovska Ya. M. 505 s. [in Ukrainian]

6. Prystynska, T. M., Lakomov, S. V. (2020). Ozdorovcha fizychna kultura yak chynnyk sotsializatsii ditei ta uchnivskoi molodi [Health-improving physical culture as a factor of socialization of children and student youth] // Pedagogika y suchasni aspekty fizychnoho vykhovannia: zbirnyk naukovykh prats VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (13–14 travnia 2020 roku) / za zah. red. Yu. O. Dolynnoho. Kramatorsk: DDMA. S. 167–174. [in Ukrainian]

7. Semydotska, Zh. D., Cherniakova, I. O., Avdieieva, O. V. (2023). Suchasnyi svit i zdorovia liudyny: shliakh u maibutnie [The modern world and human health: the path to the future]. Kharkiv: KhNMU. 68 s. [in Ukrainian]

8. Omelchenko, S. O., Prystynskyi, V. M. (Eds.). (2014). Sotsializatsiia ditei i pidlitkiv zasobamy osvितno-vykhovnoi ozdorovchoi roboty: navchalno-metodychnyi posibnyk [Socialization of children and adolescents by means of educational and health-improving work]. Sloviansk: DDPU. 208 s. [in Ukrainian]

9. Iazlovetska, O. V. (2025). Orhanizatsiia sportyvno-masovoi ta fizkulturno-ozdorovchoi roboty: navchalno-metodychnyi posibnyk [Organization of sports-mass and physical culture and health work]. Kropyvnytskyi: FOP Piskova M. A. 264 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЯЗЛОВЕЦЬКА Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної культури та медико-біологічних дисциплін Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: здоров'язберігаюча педагогіка, оздоровчий фітнес.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

IAZLOVETSKA Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Physical education and Biomedical Research of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University

Scientific interests: health-preserving pedagogy, health fitness.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2026 р.

УДК 784.071.2:781.68:008:378

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-576-581

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ШАФАРЧУК Тетяна –

старший викладач кафедри теоретичної, музично-інструментальної та вокальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1540-2200>

e-mail: algoal33@gmail.com

ХУДОЖНЬО-ВИКОНАВСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ВОКАЛІСТІВ У КОНТЕКСТІ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті представлено комплексне теоретико-методологічне обґрунтування ролі художньо-виконавської інтерпретації як ключового механізму та фундаментального чинника формування духовної культури майбутніх вокалістів. В умовах сучасних глобалізаційних викликів та масштабних соціокультурних трансформацій вища мистецька освіта потребує докорінного переосмислення підходів до професійної підготовки. У цьому процесі технічна майстерність має нерозривно поєднуватися з глибоким внутрішнім ціннісним наповненням особистості митця. Автор розкриває сутність духовної культури вокаліста через призму цілісної та динамічної самоорганізованої системи. У дослідженні доведено, що така культура інтегрує когнітивний компонент у формі глибоких знань про музично-історичні контексти та аксіологічний складник, який охоплює систему естетичних

цінностей і професійну відповідальність, а також творчо-діяльнісний аспект, що полягає у здатності до самореалізації через унікальне художнє висловлювання.

Особливу увагу приділено специфіці вокального мистецтва, яке розглядається як синкретичне явище та органічний синтез логосу і мелосу. Виконавська інтерпретація в такому ракурсі постає не просто відтворенням нотного тексту, а актом герменевтичного осягнення смислів, що дозволяє вокалісту бути ретранслятором високих моральних ідеалів та духовних сенсів у суспільстві.

Методологічний інструментарій дослідження ґрунтується на поєднанні класичних педагогічних підходів та інноваційних технологій. Зокрема у роботі детально висвітлено потенціал семантичного розбору тексту для аналізу вербально-музичних зв'язків та методу історичних паралелей задля контекстуалізації твору в межах певної епохи. Поряд із цим обґрунтовано доцільність застосування кластерного моделювання під час структурування художніх образів, а також методу відеорефлексії та аудіовізуального моніторингу для розвитку здатності студента до об'єктивного самоаналізу й психологічного розкріпачення.

Практична частина наукового пошуку реалізована на прикладах творчості М. Лисенка, К. Стеценка та В. Сильвестрова. Такий вибір репертуару дозволив продемонструвати тяглість традицій і еволюцію засобів вокальної експресії в українській музиці. Автор стверджує, що через глибоке осягнення національної класики відбувається не лише професійне зростання майбутнього співака, а й його культурна самоідентифікація та формування національної свідомості. Це надає молодим митцям здатність гідно представляти українське мистецтво у глобальному культурному просторі.

Ключові слова: духовна культура, вокально-виконавська підготовка, художньо-виконавська інтерпретація, мистецька освіта, вокальне мистецтво, професійне становлення вокаліста.

SHAFARCHUK Tetyana –

Senior Lecturer Department of Theoretical, Musical,
Instrumental and Vocal Training

K. D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1540-2200>

e-mail: algoal33@gmail.com

ARTISTIC-PERFORMING INTERPRETATION AS THE BASIS OF FORMING THE SPIRITUAL CULTURE OF FUTURE VOCALISTS IN THE CONTEXT OF VOCAL-PERFORMING TRAINING

The article presents a comprehensive theoretical and methodological substantiation of the role of artistic-performing interpretation as a key mechanism and fundamental factor in the formation of the spiritual culture of future vocalists. In the conditions of modern globalization challenges and large-scale socio-cultural transformations, higher art education requires a radical rethinking of approaches to professional training. In this process, technical mastery must be inextricably combined with the deep internal value content of the artist's personality. The author reveals the essence of the vocalist's spiritual culture through the prism of a holistic and dynamic self-organized system. The study proves that such a culture integrates a cognitive component in the form of deep knowledge of musical and historical contexts and an axiological component that encompasses a system of aesthetic values and professional responsibility, as well as a creative and activity aspect that consists in the ability to self-realize through a unique artistic expression.

Particular attention is paid to the specificity of vocal art, which is considered as a syncretic phenomenon and an organic synthesis of logos and melos. Performing interpretation in this perspective appears not simply as a reproduction of a musical text, but as an act of hermeneutic comprehension of meanings, which allows the vocalist to be a relay of high moral ideals and spiritual meanings in society.

The methodological tools of the study are based on a combination of classical pedagogical approaches and innovative technologies. In particular, the work highlights in detail the potential of semantic text analysis for the analysis of verbal-musical connections and the method of historical parallels for contextualizing the work within a certain era. Along with this, the feasibility of using cluster modeling when structuring artistic images, as well as the method of video reflection and audiovisual monitoring for developing the student's ability to objective self-analysis and psychological emancipation, is substantiated.

The practical part of the scientific search is implemented on examples of the work of M. Lysenko, K. Stetsenko and V. Sylvestrov. Such a choice of repertoire allowed us to demonstrate the continuity of traditions and the evolution of means of vocal expression in Ukrainian music. The author argues that through a deep understanding of the national classics, not only the professional growth of the future singer occurs, but also his cultural self-identification and the formation of national consciousness. This gives young artists the ability to adequately represent Ukrainian art in the global cultural space.

Key words: spiritual culture, vocal and performing training, artistic and performing interpretation, artistic education, vocal art, professional development of a vocalist.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У системі координат сучасного глобалізованого світу музичне мистецтво підлягає глибокому переосмисленню, постаючи не лише як витончена форма естетичного дозвілля, а передусім як фундаментальний антропологічний чинник, що володіє здатністю детермінувати ціннісні орієнтири людства та сприяти гармонізації складних суспільних взаємовідносин.

У турбулентних умовах трансформації соціокультурного середовища музика виявляє себе як базова основа для духовного самозбереження особистості, причому особливе місце в цьому процесі відведено вокальному мистецтву, яке, будучи органічним синтезом музичного звуку та поетичного слова, стає найбільш безпосереднім інструментом трансляції глибинних людських переживань.

Відповідно до цих тенденцій, нинішній етап модернізації мистецької освіти в Україні позначений інтенсивним пошуком новітніх гуманістичних

парадигм у сфері професійної підготовки музикантів, де пріоритетним вектором визначено виховання духовно зрілої та цілісної особистості митця.

Загострення актуальності зазначеної проблематики зумовлене потужним тиском глобалізаційних процесів, що нерідко провокують уніфікацію культурних кодів, а також стрімкою цифровою експансією, яка несе в собі приховані ризики деперсоналізації мистецького акту. В подібних обставинах актуалізується суспільний запит на підготовку фахівців, котрі здатні не просто демонструвати технічну досконалість володіння голосом, а й ретранслювати через власну творчу діяльність високі морально-естетичні ідеали, розглядаючи художньо-виконавську інтерпретацію не як механістичне відтворення зафіксованого нотного тексту, а як багатогранний акт духовного самовираження, що вимагає серйозного інтелектуального занурення та змістовного наповнення кожної інтонаційної одиниці. Саме тому сучасний науковий інтерес

до цієї теми зумовлений нагальною потребою подолання вузькопрофесійного, суто технологічного підходу до навчання співу, який зазвичай ігнорує багатство внутрішнього світу виконавця.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та розкритті ролі художньо-виконавської інтерпретації як основи для формування духовної культури майбутнього вокаліста в умовах сучасної мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема формування духовної культури засобами мистецької діяльності перебуває в центрі уваги широкого кола науковців. Теоретичні засади музичної інтерпретації та її впливу на виконавську свідомість ґрунтовно досліджені у працях О. Козаренка, С. Проніної, С. Шипа та ін.

Питання модернізації вокальної освіти, розвитку професійної компетентності та впровадження особистісно орієнтованих моделей навчання вокалістів знайшли своє висвітлення у наукових розвідках Г. Кондратенко, О. Комаровської, Н. Овчаренко, М. Чернявського та ін.

Вагомий внесок у дослідження аксіологічних аспектів мистецької освіти та процесів духовного становлення майбутніх музикантів зробили І. Гнізділова, Л. Кондрацька, О. Реброва та ін., котрі акцентували увагу на органічному взаємозв'язку між етнокультурними традиціями та індивідуальним світовідчуттям митця.

У західноєвропейському науковому дискурсі значний інтерес становлять дослідження Сари Райт, яка розглядає музичне виконання крізь призму етичної практики, а також Евана Панагіотіді, що зосереджується на естетичному досвіді як дієвому засобі самоідентифікації особистості.

Водночас представники сучасної китайської наукової школи, зокрема Лі Вей, Ван Сяо, Чжан Янь та Лю Цін, акцентують увагу на гармонійному синтезі традиційних східних духовних практик із західними методиками вокального навчання, позиціонуючи голос як медіум між внутрішнім мікрокосмом людини та всесвітом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток духовної культури майбутнього вокаліста в межах освітнього процесу постає не як супутній або допоміжний елемент навчання, а як складний, багатовекторний синтез інтелектуально-естетичного досвіду та активної виконавської діяльності.

У сучасному науковому дискурсі духовна культура розглядається як цілісна аксіологічна система, що визначає здатність митця до усвідомленого служіння високим гуманістичним ідеалам, причому О. Комаровська слушно зауважує, що духовність у мистецькій освіті є якісним показником особистісного розвитку, який виявляється у здатності до емпатії, рефлексії та творчого перетворення дійсності [4, с. 110].

Цю думку логічно доповнює О. Реброва, наголошуючи на винятковій важливості соціокультурної ідентичності як базису професійного становлення музиканта, оскільки саме ці якості стають фундаментом для створення переконливого художнього образу [7, с. 123].

Генеалогічне дослідження дефініції «культура» свідчить про тривалу еволюцію людського самопізнання, де термін, що походить від латинського «colere» (обробіток землі), уже у працях Марка Туллія Цицерона набув метафоричного значення, трансфор-

мувавшись у концепт «cultura animi» – цілеспрямоване плекання або виховання душі [8].

Якщо в епоху Середньовіччя культура була нерозривно переплетена з релігійним культом, то епоха Просвітництва, завдяки ідеям Й. Гердера та І. Канта, утвердила її як вищий прояв людського розуму та морального самовдосконалення [6].

Сучасна думка розглядає культуру як складну систему способів життєдіяльності, що охоплює результати матеріальної та духовної праці. Наукова класифікація дозволяє виокремити фундаментальні види культури: матеріальну, що забезпечує фізичне існування та духовну, яка фокусується на виробництві знань, смислів та етичних норм, поряд із якими існують елітарна, народна та масова культури [6].

Духовна культура постає як цілісна самоорганізована система, що інтегрує інтелектуальний, етичний та естетичний досвід людства у формі ідей, образів і смислів. Її унікальність виявляється у здатності до безперервного самовідтворення, оскільки духовні цінності не вичерпуються в процесі їхнього споживання, а навпаки збагачуються завдяки кожному новому акту інтерпретації. Структурна цілісність цього феномену забезпечується взаємодією когнітивного, аксіологічного та творчодіяльнісного компонентів.

Когнітивний компонент у структурі духовності відіграє роль фундаментальної бази, що охоплює сукупність теоретичних знань про світ, людину та суспільні закономірності. Це не просто пасивне накопичення інформації, а процес формування цілісної наукової та філософської картини світу через розвиток критичного мислення. У професійному житті музиканта, зокрема вокаліста, цей складник трансформується у глибоку мистецтвознавчу ерудицію та розуміння природи музичної мови. Виконавець має не лише володіти технічними навичками, а й усвідомлювати історико-культурний контекст твору та філософські інтенції автора. Яскравим прикладом є робота над солоспівами М. Лисенка на тексти Т. Шевченка. Для створення переконливого художнього образу співак мусить вийти за межі нотного тексту, вивчивши особливості українського барокового мислення, специфіку шевченківського віршування та історичні обставини становлення національної композиторської школи. Таке знання перетворює виконання з механічного відтворення звуків на інтелектуально насичене висловлювання [5].

Аксіологічний компонент виступає як внутрішній ціннісний регулятор, що визначає ієрархію етичних та естетичних орієнтирів особистості. Він відповідає за процес сенсотворення та дає відповідь на питання про суспільну та особистісну значущість творчого акту. У духовній культурі музиканта аксіологія визначає його ставлення до мистецької правди та професійної відповідальності перед слухачем. Це здатність обирати репертуар, керуючись критеріями високої художньої якості, а не лише прагненням до зовнішнього успіху. У контексті вокального мистецтва це виявляється у зверненні до глибинних пластів української камерно-вокальної лірики, наприклад, творів К. Стеценка чи Я. Степового.

Так, наприклад, обираючи для виконання романс К. Стеценка на вірші Л. Українки «Стояла я і слухала весну», співак демонструє ціннісну орієнтацію на відтворення тонкого психологізму та збереження інтелектуальної чистоти українського модерну, що є виявом високої етичної позиції митця, який прагне

просвітництва та утвердження національної ідентичності [7].

Творчо-діяльнісний складник замикає цикл існування духовної культури, переводячи внутрішні інтенції, знання та цінності у площину конкретного артефакту або мистецької події. Це акт об'єктивації духу, де майстерність і талант поєднуються для створення нової художньої реальності. Для вокаліста цей компонент є моментом живого музикування, коли вокальна техніка стає інструментом для втілення невидимих смислів у звукову матерію. Процес інтерпретації вокальних циклів сучасних українських композиторів, як-от «Тихі пісні» В. Сильвестрова, вимагає від виконавця не просто співу, а особливого стану творчої дії. У цій діяльності вокаліст синтезує свої знання про метафоричність сучасної музики та свої ціннісні установки щодо тиші й споглядання, втілюючи їх у делікатному звуковеденні. Кожне таке виконання стає актом примноження духовної культури, адже через інтерпретацію твір щоразу набуває нових відтінків, а слухач стає співучасником процесу творення смислів [3].

Отже, у професійній діяльності вокаліста духовна культура відіграє роль внутрішнього камертона, оскільки успіх виконавця прямо залежить від його здатності наповнити нематеріальний звук глибоким змістом, що робить якість виконання пропорційною багатству внутрішнього світу співака.

Традиційна підготовка зазвичай фокусується на технічних аспектах – диханні, артикуляції та звуковеденні, проте, як зазначає Г. Кондратенко, професійна компетентність залишається неповною без сформованої естетичної свідомості [5].

Сара Райт пропонує в цьому контексті концепцію «втіленої етики», де кожен виконавський жест має нести певне моральне навантаження, трансформуючи навчання співу з простого тренування апарату на виховання цілісної «співаючої душі» [14].

Вокально-виконавська підготовка в закладі вищої освіти виступає як цілісний навчально-виховний процес, у якому технічне вдосконалення голосу тісно переплітається з розширенням інтелектуального кругозору та збагаченням емоційної сфери студента. У межах вищої школи ця діяльність набуває характеру науково-творчого пошуку, де майбутній вокаліст має не лише опанувати складні механізми звукоутворення, а й сформувати власну стійку мистецьку позицію.

Процес професійного становлення вокаліста в умовах академічного навчання доцільно розглядати через послідовність трьох взаємопов'язаних етапів. Перший етап визначається як технологічно-адаптивний, оскільки на ньому закладається фундамент професійної культури через формування базових вокальних навичок, серед яких особливе значення мають дихання, опора, артикуляція та вирівнювання регістрів. На цьому рівні духовний аспект підготовки виявляється через виховання дисципліни волі та високої культури самоконтролю, що спонукає студента сприймати власний голос як унікальний інструмент, що потребує етичної відповідальності та дбайливого ставлення.

Наступним кроком стає когнітивно-аналітичний етап, який передбачає активне накопичення музично-теоретичних та історико-культурних знань. Студент поступово переходить від репродуктивного копіювання манери педагога до глибокого вивчення стилістичних особливостей різних епох. Формування

духовної культури на цій стадії відбувається через діалог культур, що охоплює вивчення мови оригіналу твору, аналіз філософського контексту доби та дослідження психологічного портрета композитора.

Завершальним етапом виступає творчосинтезуючий період, що стає вершиною професійної підготовки. На цій стадії технічна майстерність та інтелектуальний багаж трансформуються в індивідуальну виконавську концепцію. Вокаліст постає як повноправний співавтор твору, який вкладає у виконання власний життєвий досвід та особистісні етичні переконання [12].

Центральне місце в системі вокальної підготовки належить художній інтерпретації, яка виконує роль сполучного містка між нотною графікою та внутрішнім світом слухача. У процесі роботи над інтерпретацією студент здійснює акт глибокої духовної рефлексії, знаходячи у власному емоційному досвіді відгук на змісти, закладені автором. Значення цього процесу для розвитку духовної культури важко переоцінити, адже він сприяє розвитку емпатії, аксіологічному самовизначенню виконавця та здатності виходити за межі власного егоцентризму задля долучення до загальнолюдської духовної спадщини [11].

Для забезпечення ефективності вокально-виконавської підготовки та запобігання механістичному підходу до навчання фахівці застосовують низку специфічних методичних прийомів. Зокрема, метод семантичного розбору тексту вимагає від студента детального аналізу поетичного першоджерела ще до початку вокалізації. На прикладі роботи над вокальними циклами В. Сильвестрова можна побачити, як заміна зосередженості на високій позиції звука читанням тексту у формі внутрішнього монологу дозволяє знайти ключове словообраз. Такий підхід формує інтелектуальний тембр, у якому звук народжується безпосередньо від глибоко усвідомленої думки.

Ефективним також є метод історичних паралелей та асоціацій, що використовує міжпредметні зв'язки для глибшого занурення в художній образ. Під час роботи над аріями епохи Бароко, наприклад творами Г. Ф. Генделя, студентам рекомендується звертатися до візуального мистецтва Караваджо чи Рембрандта. Розуміння принципів світлотіні в живописі допоможе вокалісту знайти необхідні нюанси в динаміці та відчуті величну стриманість почуттів, притаманну тій епосі.

Окрему увагу в методиці викладання приділяють роботі над внутрішньою партитурою підтексту, де кожна музична фраза набуває прихованого змісту. У процесі вивчення українських народних пісень в обробці М. Лисенка, таких як «Гетьмани, гетьмани», важливо зосередитися на громадянському пафосі. Методична рекомендація в цьому разі полягає у висуненні перед студентом завдання адресувати кожному фразу конкретній аудиторії, що перетворює виконання на свідомий акт національного самоствердження.

Розвиток духовної чутливості також відбувається через вправи з тембральною драматургією, де голос змінюється відповідно до розвитку психологічного стану героя. У творах Ф. Шуберта, зокрема в циклі «Зимовий шлях», студенти вчаться використовувати матовий звук для передачі відчуття самотності або світлі тембральні барви для втілення ілюзорних надій. Таке завдання вимагає тонкого

психологічного налаштування, що безпосередньо збагачує внутрішній світ митця.

Додатковим інструментом розвитку професійної відповідальності є метод діалогу з композитором, у межах якого студенту пропонується письмово обґрунтувати логіку створення твору від імені автора. Це стимулює аналітичне мислення та виховує повагу до митця як до духовної особистості. Окрім зазначених класичних підходів, сучасна мистецька освіта активно впроваджує інноваційні стратегії, серед яких особливе місце посідає метод кластерного моделювання художнього образу. Студент створює візуальну карту-кластер, де в центрі розміщується головна ідея вокального твору, а навколо неї групуються асоціації, пов'язані з колористикою звука, темпоритмом, історичними подіями та філософськими категоріями. Такий графічний синтез дозволяє вокалісту об'єднати розрізнені технічні завдання в цілісну духовну концепцію ще до моменту виходу на сцену [13].

Важливим компонентом сучасної підготовки стає кейс-метод, що базується на критичному аналізі виконавських рішень видатних майстрів минулого та сучасності. Викладач пропонує студенту розглянути конкретний виконавський кейс, наприклад порівняння трьох діаметрально протилежних інтерпретацій однієї арії, аналізуючи не лише вокальну техніку, а й те, як духовна наповненість співака впливає на фразування та тембральний відбір. Це стимулює розвиток аналітичних здібностей та допомагає студенту уникнути сліпого копіювання, спонукаючи до самостійного творчого вибору.

Особливої актуальності набуває метод міжчуттєвої синестезії або інтерактивного моделювання простору. Під час роботи над творами імпресіоністичного спрямування, наприклад романсами К. Дебюссі, студенту рекомендується використовувати тактильні або просторові асоціації, уявляючи звук як певну фактуру тканини чи природне явище. Це дозволяє подолати механістичне ставлення до голосового апарату та перетворити вокалізацію на процес створення звукової атмосфери, що є найвищим проявом художньої культури.

Інноваційним підходом у формуванні духовної зрілості вокаліста є впровадження методу відео-рефлексії та ведення творчого щоденника інтерпретації. Замість простого прослуховування записів власних уроків, студент здійснює глибокий самоаналіз відповідності свого виконавського жесту внутрішньому стану героя. Це перетворює цифрові технології з допоміжних засобів контролю на інструменти духовного самопізнання, де кожен технічний огріх розглядається як наслідок недостатньої емоційної концентрації або поверхневого розуміння змісту [12].

Отже, вокально-виконавська підготовка у вищій школі постає як послідовний шлях від технології звуку до онтології сенсу. Саме через глибоку художню інтерпретацію, підкріплену конкретними методичними діями та інноваційними формами роботи, майбутній вокаліст досягає того рівня духовної культури, який дозволить йому трансформувати виконавську діяльність у справжнє мистецтво.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Отже, підсумовуючи зазначимо, що духовна культура майбутнього вокаліста є складною ієрархічною структурою, яка не лише визначає рівень його професійної майстерності, а й формує цілісний світогляд митця як активного суб'єкта культури-

ротворення. Узагальнення теоретичних засад засвідчило, що ефективність освітнього процесу в музичних закладах вищої освіти безпосередньо залежить від гармонійного поєднання інтелектуального розвитку, ціннісної саморегуляції та практичного виконавського втілення художніх інтенцій. Когнітивний, аксіологічний та творчодіяльнісний компоненти духовної культури перебувають у стані постійної взаємодії, де професійні знання про стилістику та історію мистецтва стають підґрунтям для формування етичних орієнтирів, а творча діяльність виступає актом

Художньо-виконавська інтерпретація виступає центральним механізмом розвитку духовності вокаліста, оскільки вона вимагає від студента не механічного відтворення тексту, а глибокого занурення в семантику музичного та поетичного образу, а шлях вокаліста у вищій школі має послідовно вести від технологічної адаптації до творчого синтезу, де технічна досконалість голосу стає лише засобом для вираження онтологічних сенсів буття.

Впровадження в навчальний процес методичних прийомів, заснованих на синестезії, історичних асоціаціях та критичній рефлексії, дозволяє подолати ризики вузькотехнологічного підходу до мистецької освіти та сприяє вихованню духовно зрілого митця. Такий підхід забезпечує підготовку фахівців, здатних протистояти викликам глобалізації та цифрової деперсоналізації мистецтва, утверджуючи високі гуманістичні ідеали через власну виконавську творчість.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі можуть бути пов'язані з вивченням впливу мультикультурного середовища на аксіологічну сферу майбутніх музикантів, а також із розробкою новітніх цифрових інструментів для стимулювання інтелектуально-творчої активності студентів-вокалістів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гердер Й. Г. Ідея до філософії історії людства / пер. з нім. А. Онишка. Київ: Основи, 1997. 712 с.
2. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 312 с.
3. Козаренко О. В. Феноменологія музичної мови. Львів: ЛНМА імені М. В. Лисенка, 2019. 215 с.
4. Комаровська О. А. Мистецька освіта і духовний розвиток особистості. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 2. С. 109–115.
5. Кондратенко Г. В. Методика викладання вокалу в умовах сучасної мистецької освіти. Київ: Музична Україна, 2021. 188 с.
6. Подольська Є. С., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія: навч. посіб. Київ: Центр навч. л-ри, 2005. 392 с.
7. Реброва О. Є. Аксіологічні аспекти художньо-ментального досвіду майбутніх учителів мистецьких дисциплін. Одеса: ПНПУ ім. К. Ушинського, 2018. 312 с.
8. Цицерон М. Т. Тускуланські бесіди / пер. з лат. В. Литвинов. Київ: Основи, 1998. 464 с.
9. Jordan J. *The Musician's Soul*. Chicago: GIA Publications, 2018. 210 p.
10. Li W. *Spiritual Values in Vocal Pedagogy*. Shanghai: Music Press, 2023. 215 p.
11. Liu Q., Zhang Y. *Integration of Traditional Cultural Values in Vocal Training*. Guangzhou: Art Academy Press, 2022. 192 p.
12. Panagiotidi E. *Artistic Interpretation and Aesthetic Experience*. London: Routledge, 2019. 245 p.
13. Wang X. *Interpretation and Creative Imagination in Singing*. Beijing: Art Publishing House, 2021. 154 p.
14. Wright S. *The Ethics of Musical Performance*. Oxford: Oxford University Press, 2022. 198 p.

REFERENCES

1. Herder, Y. H. (1997). Ideya do filosofiyi istoriyi lyudstva [The Idea for the Philosophy of the History of Mankind]. Kyiv. 712 s. [in Ukrainian]
2. Zyazyun, I. A. (2000). Pedahohika dobra: idealy i realiyi: nauk.-metod. posib [Pedagogy of Good: Ideals and Realities: Scientific and Methodological Manual]. Kyiv. 312 s. [in Ukrainian]
3. Kozarenko, O. V. (2019). Fenomenolohiya muzychnoyi movy [Phenomenology of musical language]. Lviv. Kyiv. 215 s. [in Ukrainian]
4. Komarovska, O. A. (2020). Mystetska osvita i dukhovnyy rozvytok osobystosti [Art education and spiritual development of the individual]. Kyiv. №2. S. 109–115. [in Ukrainian]
5. Kondratenko, H. V. (2021). Metodyka vykladannya vokalu v umovakh suchasnoyi mystets'koyi osvity [Methods of teaching vocals in the context of modern art education]. Kyiv. 188 s. [in Ukrainian]
6. Podolska, YE. S., Lykhvar, V. D., Ivanova, K. A. (2005). Kulturolohiya: navch. posib [Culturology: a textbook]. Kyiv. 392 s. [in Ukrainian]
7. Rebrova, O. YE. (2018). Aksiolohichni aspekty khudozhn'o-mental'noho dosvidu maybutnikh uchyteliv mystets'kykh dystsyplin [Axiological aspects of artistic and mental experience of future teachers of art disciplines]. Odesa. 312 s. [in Ukrainian]
8. Tsyseron, M. T. (1998). Tuskulans'ki besidy [Tusculan Conversations]. Kyiv. 464 s. [in Ukrainian]
9. Jordan, J. (2018). The Musician's Soul. Chicago. 210 p. [in English]

10. Li, W. (2023). Spiritual Values in Vocal Pedagogy. Shanghai. 215 p. [in English]
11. Liu, Q., Zhang, Y. (2022). Integration of Traditional Cultural Values in Vocal Training. Guangzhou. 192 p. [in English]
12. Panagiotidi, E. (2019). Artistic Interpretation and Aesthetic Experience. London. 245 p. [in English]
13. Wang, X. (2021). Interpretation and Creative Imagination in Singing. Beijing. 154 p. [in English]
14. Wright, S. (2022). The Ethics of Musical Performance. Oxford. 198 p. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШАФАРЧУК Тетяна – старший викладач кафедри теоретичної, музично-інструментальної та вокальної підготовки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Наукові інтереси: художньо-виконавська інтерпретація як основа формування духовної культури майбутніх вокалістів у контексті вокально-виконавської підготовки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHAFARCHUK Tetyana – Senior Lecturer, Department of Theoretical, Musical, Instrumental and Vocal Training K. D. Ushynskiy South Ukrainian National Pedagogical University.

Scientific interests: artistic-performing interpretation as the basis of forming the spiritual culture of future vocals in the context of vocal-performing training.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2026 р.

Стаття прийнята до друку 12.01.2026 р.

УДК 372.891+37.036

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-581-585

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ЗАРУБІНА Антоніна –

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціальних наук
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1457-9485>
e-mail: a.v.zarubina@cuspu.edu.ua

СІЛЬЧЕНКО Юлія –

кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціальних наук
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8771-8338>
e-mail: y.y.silchenko@cuspu.edu.ua

**РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ
У РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОГО ТА КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ**

Статтю присвячено дослідженню ролі регіональної економічної та соціальної географії як навчальної дисципліни у формуванні аналітичного та критичного мислення студентів закладів вищої освіти. Основна проблема дослідження полягає у невідповідності між педагогічним потенціалом регіональної економічної та соціальної географії і рівнем когнітивних умінь, що реально формуються у студентів у процесі її вивчення за традиційними підходами. Домінування репродуктивних методів навчання, недостатня орієнтація на проблемний підхід та слабка вмотивованість студентів до самостійного аналізу регіональних явищ і процесів – ці чинники зумовлюють актуальність переосмислення методики викладання дисципліни в контексті компетентнісної парадигми сучасної вищої освіти. Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні та емпіричній перевірці педагогічного потенціалу регіональної економічної та соціальної географії як засобу розвитку аналітичного та критичного мислення студентів, а також у розробці відповідних методичних рекомендацій для викладачів. У статті проаналізовано теоретико-методологічні засади критичного та аналітичного мислення, розглянуто специфіку предметного поля і методичного апарату дисципліни як чинника розвитку вищих когнітивних операцій. Визначено комплекс педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування відповідних компетентностей: проблематизацію навчального змісту, застосування кейс-методу, активну роботу з геоінформаційними системами та відкритими базами даних, організацію дискусійного навчання і написання аналітичних есе. За результатами педагогічного експерименту, проведеного із залученням 84 студентів контрольної та експериментальної груп, встановлено статистично значущу перевагу запропонованої методики над традиційним підходом: в експериментальній групі середній рівень аналітичного мислення зріс на 23,4% (у контрольній – на 7,1%), а показник критичного мислення за адаптованою методикою Watson-Glaser збільшився на 19,8% (у контрольній – на 5,3%). Зроблено висновок про те, що цілеспрямоване застосування активних і проблемно-орієнтованих методів у викладанні регіональної економічної та соціальної географії є ефективним інструментом розвитку аналітичних і критичних умінь студентів та їх підготовки до самостійної дослідницької і практичної діяльності.